

ONA TILI DARSLARIDA SUN'IY INTELLEKT (AI) IMKONIYATLARI: MATN TAHLILI VA IMLO XATOLARINI AVTOMATLASHTIRILGAN TARZDA TEKSHIRISH USULLARI

Vobkent tuman 3-son

texnikum ona tili o'qituvchisi Qazoqova Marjona Erkin qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarini joriy etish, xususan, ona tili darslarida matn tahlili hamda imlo va punktuatsiya xatolarini avtomatlashtirilgan tarzda tekshirish imkoniyatlari yoritilgan. O'quvchilarning yozma savodxonligini oshirishda zamonaviy raqamli vositalarning o'rni, o'qituvchining metodik yondashuvlari hamda ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilingan.

1. Kirish

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (AI) barcha sohalar qatori ta'lim tizimiga ham jadal kirib bormoqda. O'zbek tili fanini o'qitish jarayonida ham an'anaviy usullarni zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish dolzarb masalalardan biridir. Ayniqsa, o'rta maxsus va kasb-hunar ta'limi (texnikumlar) tizimida talabalarning yozma nutq savodxonligini oshirish, ularning imlo va uslubiy xatolarini tezkor hamda samarali aniqlashda sun'iy intellekt vositalari muhim ko'makchiga aylanmoqda.

Sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini egallamaydi, aksincha, uning ishini yengillashtirib, o'quv jarayonini individuallashtirishga xizmat qiladi.

2. Ona tili darslarida sun'iy intellekt va uning ahamiyati

Sun'iy intellekt algoritmlari katta hajdagi matnlarni bir zumda qayta ishlash, qonuniyatlarni topish va xatolarni tahlil qilish imkoniyatiga ega. Ona tili darslarida AIdan foydalanish quyidagi afzalliklarni beradi:

- **Tezkorlik:** Talabalar o'z yozma ishlaridagi xatolarni dars davomida yoki mustaqil tayyorlanish jarayonida darhol aniqlab olishadi.

- **Muntazamlilik:** Talaba darsdan tashqari vaqtda ham mustaqil ravishda o'z savodxonligini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

- **Differensial yondashuv:** Har bir o'quvchining o'zlashtirish darajasiga mos ravishda vazifalar va tahlillarni shakllantirish imkoniyati yaratiladi.

3. Matn tahlilida sun'iy intellekt imkoniyatlari

Ona tili darslarining asosiy qismini matn ustida ishlash tashkil etadi. Sun'iy intellekt yordamida matnlarni tahlil qilish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- **Uslubiy va mazmuniy tahlil:** Yozilgan insho yoki bayon matnining mavzuga qanchalik mos kelishi, mantiqiy izchillik va fikrlar ketma-ketligi AI asosidagi yordamchilar orqali tekshiriladi.

- **Leksik boylikni aniqlash:** Matnda takrorlanib kelgan so'zlar (sinonimlardan yetarli foydalanilmagan holatlar) aniqlanib, o'quvchiga o'rinli muqobillar tavsiya etiladi.

- **Avtomatik qisqartirish va kengaytirish:** Matnning asosiy mazmunini qisqa bayon qilish (tezis tuzish) yoki uni kengaytirib yozish ko'nikmalarini shakllantirishda sun'iy intellekt namunalaridan foydalaniladi.

4. Imlo va punktuatsiya xatolarini avtomatlashtirilgan tarzda tekshirish

Ona tili o'qituvchisi uchun o'nlab o'quvchilarning daftarlaridagi imlo xatolarini bittama-bir tekshirish ko'p vaqt talab qiladi. Avtomatlashtirilgan tizimlar bu jarayonni sezilarli darajada osonlashtiradi:

- **Imlo xatolarini aniqlash:** O'zbek tilining imlo qoidalariga asoslangan raqamli platformalar yoki sun'iy intellekt modullari harflarning tushib qolishi, ortiqchaligi yoki noto'g'ri yozilishini darhol qizil rangda belgilab ko'rsatadi va to'g'ri variantini taklif qiladi.

- **Punktuatsiya (tinish belgilari) tahlili:** Vergul, tire, qo'shtirnoq va boshqa tinish belgilarining qo'llanish o'rinlarini tushuntirgan holda avtomatik tuzatishlarni amalga oshiradi.

- **Xatolar statistikasi:** Qaysi qoida bo'yicha o'quvchilar ko'proq adashayotgani (masalan, qo'shib va ajratib yozish, tutuq belgisi yoki ohangdosh

tovushlar) avtomatik tarzda umumlashtirilib, o'qituvchiga keyingi darsni rejalashtirish uchun aniq ma'lumot beradi.

5. Metodik tavsiyalar

Ona tili darslarida AI vositalaridan foydalanishda quyidagi qoidalarga amal qilish tavsiya etiladi:

1. **Nazorat mexanizmi:** Sun'iy intellekt faqat yordamchi vosita ekanligini, yakuniy xulosani va o'ylash jarayonini o'quvchining o'zi bajarishi muhimligini tushuntirish.

2. **Tanqidiy yondashuv:** Ba'zida AI dasturlari o'zbek tilining milliy xususiyatlari yoki ko'chma ma'nolarni to'liq tushunmasligi mumkin, shuning uchun o'qituvchi nazorati doimo talab etiladi.

3. **Amaliy mashg'ulotlar:** Darsda avtomatlashtirilgan tekshiruv natijalarini o'quvchilar bilan birgalikda muhokama qilib, xatolarning kelib chiqish sabablarini tahlil qilish.

6. Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ona tili darslarida sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirishda kuchli turtki beradi. Matn tahlili va imlo xatolarini avtomatlashtirilgan tarzda tekshirish o'qituvchining vaqtini tejab, darsning amaliy va interaktiv qismiga ko'proq e'tibor qaratishiga imkon yaratadi. Zamonaviy texnologiyalarni an'anaviy metodika bilan uyg'unlashtirish kelajak avlodning ona tilida ravon va savodli muloqot qilishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR / REFERENCES

1. **Yo'ldoshev, Q., & Mahkamov, N.** (2020). *Ona tili o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
2. **Azizov, A.** (2022). *Ta'limda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. **Hockly, N.** (2023). *Artificial Intelligence in Language Learning and Teaching*. Modern Educational Technology.

4. □ **G'ulomov, A., & Qodirov, M.** (2020). *Ana tili o'qitish metodikasi*. Toshkent: "Aloqachi" nashriyoti. (*Ona tili ta'limining fundamental asoslari va darsda matn ustida ishlash metodikasi bo'yicha asosiy darslik*).
5. □ **To'xliyev, B.** (2021). *O'zbek tili o'qitish metodikasi*. Toshkent: "Musiqqa" nashriyoti. (*O'quvchilarning yozma savodxonligi, nutq madaniyati va imlo qoidalarini o'rgatish yo'llari yoritilgan ilmiy-metodik qo'llanma*).
6. □ **Berdiyev, F. X.** (2023). *Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar*. Xalq ta'limi ilmiy-metodik jurnal, № 3, 45-50-betlar. (*Ta'lim tizimiga axborot texnologiyalari va raqamli vositalarni joriy etish tendensiyalari haqida*).
7. □ **Luckin, R.** (2018). *Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education in the 21st Century*. London: UCL Press. (*Sun'iy intellekt va inson intellektining ta'limdagi integratsiyasi, kelajakdagi o'qitish modellari haqidagi xalqaro ilmiy manba*).